

NUKAN MAAMĒNI YĒNĒYII ʔBO PĒLE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A kɛ kaalonna da tɔɔi gaa nukan ʔei yĒnɛ yiihu diə lɛgbɔɔɔɔa laa, təlɪmmo laa da lilaa di nwundɔɔɔi.

A kɛ lənɛɛ nukan dɔɔi gaa maanɛ yĒnɛ nuan diə pɛli kweiwoo ɔoi, diə laa di maamɛni la, yi di hwa kɛ ʔɛɪmaafɔn da mɔnɔ di hu, ɔə keke yĒnɛnuan kaa ɔɔi.

A kɛ tɔɔi gaa nukan ʔei yĒnɛyii hu ɔə maanɛ maa ə kɔnwɔ, hogɛ nukan hwəpa pənə hwə gwɛi təŋə hemɛi iɔi hu ʔɛitɔwɔnuan diə.

A kɛ lɔiŋaa keke yepuɔ gehu ɔə maanɛ gu hwaŋa tɛŋɛ ɔɔi.

A kɛ lɔi keke hu nuan ɔowoo ɔa, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɛitɔwɔ yii lɛlɛ ʔɛikulo, yɛ pənə yɛ di wɔɔ yii ʔaanɛ lɛgbɔɔɔɔa laa hui.

A kɛ yĒnɛ lɔi keke da ŋɔɔ kpɔn gɛnɛi ɔə di liimu ə həŋə nɛgbɔɔɔɔa lelei da tɔɔi gaa ʔɛi yĒnɛ yii hu maa mɛni ɔai.

A kɛ gilɪŋahie tɔnɔti ti hwilən nukan dɔɔi da ŋɔɔ lɛgbɔɔɔɔa laa ɔə gɛ, əlɛ yaɔə kɛ a di liimu həŋɛɛ a gbɔɔkpɔ, yili ɔə a gɛ lɔi keke diwɔɔ ʔaakpɔn gɛnɛ ə ɔo yĒnɛ.

Maanɛ nutɛitɛi, ə makɛ a kpɔma yiŋaa di gɔl diə, maakwɛli, da hutɔ ɔə da nɛgbɔɔɔɔa, da tɔɔi gaa nukan ʔei yĒnɛyii hu di hee di kpanŋa kɛnaa keke ɔə, ə makɛ ɔɛyi ə wɔ ʔaawooɔo kaa lai, yili keke ɔə gɛi yĒnɛ bilibili gemɛi ŋɔ ʔaakpɔn gɛnɛi ʔɛi zea kaa Aməlik lɔi hui, ə dɔn ŋaa ʔɛi laa a pɔlɔ kpala a ŋɔ holo pou (10) gwələn nwaatɔnɔ pulu ŋun mɛinan yenan kɔu mɛihaaba (1948).

Dɔn ŋoo toloo 1

Nukan gele kaa pələ kaa tanɔn, yiliɔa nu kələ maawiyə pələ da tɔɔi gaa ʔei yĒnɛyii hu kɛpələ kaaɔ tanɔn; di kɛmɛni a nukan ŋaa ɔə gɛɛ hwəkɛli wɛlikɛmaa ə lɔ di luwai.

Dɔn ŋoo veele 2

Dɔn ʔɛi huwoo kaa nukele ɔa tanɔn, guloju hwə ma yɛ ə kɛ a huwu mɛni, gu kɔlɔ kɛpələ, gu lawoo, ʔaala mɛni kɛna ɔələ, kilɪŋahie huwu lɔpe, nɛi hu yii ɔo pələ ɔa, hɛn jɔlɔɔo pələ pɔ da nukaapələ da zəŋɛi, yɛ ə kɛ a hulonu da nɛnu yilipulu, yɛ ə kɛ lɔi gaa gbɔɔɔa ju mun, yɛ ə kɛ a lɔi yi gaa nii məlan nɔi yemu a ju mun dɔn ʔɛi huwoo kaa nukele ɔa tanɔn.

Dɔn ŋoo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ə yĒnɛkɛ, ə lɛgbɔɔɔɔa laa hɔlɔɔo, əlɛ gbinimaa yɛ kɔŋɔ.

Dɔn ŋoo naan 4

Nuta hwa pɛli lɛɛi lualaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huŋu lɔpe da kpɛ.

Dɔn ŋoo nɔnɔli 5

Di hwə kia pai nuta mɔnɔɔoi, di hwə kia pai mɛni ʔaanwana laai nuta ɔa, yi a nu kulo nulaa hu əlɛ ɛyɛ mɛlɛkpɛ ma.

Dɔn ŋoo mɛida 6

Kɛnɛ lɔpe gele, maanɛ nu keke ŋɔ kaa lonna, ə kɛ a gɔlɔn ŋaa ma.

Dɔn ŋoo mɛihwele 7

Nu keke pɛliai a ge tɔn niila ʔɛ tɔnɔ mɛi. Nu keke hon ɔələ kaa tanɔn nukan maatɔn ʔɛi liila.

Dɔn ŋoo mɛihaaɔa 8

Maala kaa nukele yei ə li kititəŋə pɛlɛ la; a gaa yɛ maamɛni yɛ ə piliju.

Dɔn ŋoo mɛinaan 9

Di hwa nu too gahwə ʔa, yi ŋun və mai. A wwalakɛti di maakwiya ŋɔɔ lɔiɔa gahwa mɛni ŋɔɔ pələhu.

Dɔn ŋoo bou 10

Maala ka nukele yei, ə ŋɔɔ tian makɔŋɔ kititə ŋə pɛlɛla, əlɛ dian ti ə kɛ a kɔlɔn ŋaa ə makɛ mɛni lɔpee daa zenwuɔn.

Dɔn ŋoo boukɔutanɔn 11

Nui lɔpee da mɛniŋɔɔɔɔ laahe ŋuɔ, mɛniti hwa pɛli kɛi a jɔn, yi jɔn ti hwə kɔlɔn ni ponofa kitikɛpɛlɛ la, maakɔŋɔnuaan ʔɛi ɔa.

Tɔn hwa pɛli nui lɔpe honji mɛnita ɔa yiyai mɛni ti kɛi lowai, dɔn ti hwə kɛ laali; yilipulu mɛnikɛi lowai tɔn mə a laa nui ti mɛi, ə makɛ a kwia.

Dɔn ŋoo boukɔu hweelɛ 12

Nuta hwa naa lɔ mɔlan nɪi pələ hu, lɔ kpɛli-kpɛli, ɲɛi bɛlɛn mɛni hu, da gbiniɔa mɛni tamaa hu, naa kala pələ pɔ.

Dɔn ŋoo boukɔu haaɔa 13

Maala kaa nukele yei ə hiə a nɪiɔapələ, əlɛ ə he nɪiɔa kɛnaa ŋɔ lɔi hu.

Maala kaa nukele yei yɛ pɛli kuloi lɔi lɔpe hu, ə makɛ gbɔɔ lɔi, əlɛ ə pənə ə ɲa gbɔɔ lɔi ti hu.

Dɔn ŋoo boukɔu naan 14

Nui lɔpe da ɲɛikɔu kpɔlu jeei, maala kaa ɲɛi ə maakilə lɔi takpɛli hu, yiyan nɔiti a pɛli ɲɛe hee mu.

Maakiləlaa ti hwa pɛli tɛŋɛi mɛni nɔŋɔn kɛmun gbɔɔkpɔ pɔ yi hwə ɔa lɔi ŋun ma mɛniŋɔŋɔn da kaala.

Dɔn ŋoo boukɔu lɔɔli 15

Maala kaa nukele yei ə lɔi lonna hɔɔɔɔ.

Di hwa pɛli lɔilonna kuloi nu yei hulu mɛni hu əlɛ maala hwə ŋɔnɔ nu yei hwə ŋɔ lɔilonna maahwalin.

Dɔn ŋoo boukɔumɛida 16

Nɛɛnu da hulonu da həlɪ kpilayela da di laŋayela da pɛli heei di kepɔ guloju hwə ma yɛkɛ la a huŋu mɛni, lɔilon na mɛni, əlɛ yala pələ mɛni. Di pɛliɛ a di ke ɲiiɔoo ti hu, ə makɛ di taŋai lowai.

Lɛgbɔɔɔa da laana ɔɛ a hilətai laa ma.

Pɛlɛn mə ɔa a kpɔmaayi hɔɔɔɔma, əlɛ maala ka ɲɛi gbɔmayii ti da nɔi ɲɛitɔɔɔ nuaan di maakɔŋɔn.

Dɔn ŋoo boukɔumɛihweelɛ 17

Nukan lɔpee ɔɔɔɔ hɛn gaa a ɔɔɔ, ə makɛ g boukɔuaa kpɔn ju.

Di hwa nu yee kpilan di hwə ɔɔɔɔ hɛn gulo ɲɛi.

Dɔn ŋoo boukɔumɛihaaɔa 18

Nui lɔpee a pɛli gbɔɔɔ kilɪŋahɪə kɛi, nɪiɔa yɪiɔo pələ hu. Mukulaa ɔa a pɛli nɪiɔa kalan gɛi, ə nɪiɔa yɪiɔo juwu yii ɔo pələ hu.

Dɔn ŋoo boukɔumɛinan 19

Maala kaa nui lɔpee gəlɛ yei ŋɔɔ kilɪŋahie lɛ ə gweiwoɔɔ, ə gilɪpuju kwɛli, ə ɔɔɔɔ ə nɛi nuta kpɛli ŋaa diə kɛnakele yi ɲɔu hwa kɛ ju.

Dɔn ŋoo bouhweelɛ 20

Maala kaa nukele yei ə ŋundɔ kɛ, əlɛ ə kpɔn naa liilaa hu.

Di hwa nu yee kpəlɛn di hwə nɔ kpɔn ju.

Dɔn ŋoo bouhweelɛ kɔu tanɔn 21

Maala kaa nukele yei, ə tɔɔi hɔɔɔɔ ŋɔɔ lɔi ɲawooɔo mɛni hu, a wala kɛ a yaa kpɪnii, ə kɛ nui a ɲɛe lɛmai.

Maala kaa nukele yei, ə kolokɛ gahanama ɔa ŋɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bətlə hwa tɛŋɛ mɔlan ma.

Lɔilonnɪi kilɪŋahɪə pələ ɔə lɔi ɲawooɔɔ a kulɔju. Gilɪŋahɪə ti a nɔɔɔ nɔi nɔi ɲaawooɔo nuan he luwai a kɛ a nɔi kwei nuan kəlɛ laamaawoo.

Dɔn ŋoo bouhweelɛ kɔuweelɛ 22

Nu kele kɛmɛni a kpɔɲuyii ɔo mun mə gɛ, yɛ kɛ kpɔn ninimu. Ninin ti ɔə maanɛ ə pa ɔɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnnaa, əlɛ mɛni kɔɔɔ ŋa.

Dɔn ŋoo bouhweelɛ kɔu haaɔa 23

Maala kaa nukele yei ə kolo kɛ, ə nɪiɔa kolokɛ təlɪnmo da ɲaanɛ pələ mɛi; ə gɛ hwə pa kɛ a nui kolo hwɔ ma.

Nu kEkolo bə maanE di zalama; ə kE a hulonu da nEnu.

KolokEmun lɔpee a pEli kolokEnuan maakɔŋa kpɔn naai; a wala kEti ə to da hu.

KolokEmun nɔpee maala kaa ŋei ə viitɔ, ə niiɓa pələ ŋaa kE. GE kolo kEi nowai ŋen ə kE a dɔɔ; əlE yilipulu ŋɔɔ hwitɔ lowai yE hala ma.

Dɔn ŋoo bouhwweelE kɔu naan 24

Maala kaa nukan ŋei ŋɔɔ yii ə kE a bEliya ju, gɔɔɔi hwə toa pono, yaa da nainuaan di kE di ŋaanE hu; yii hwilənna: kɔnɔn mEni, maayilimEni, yii mEni, da hali mEni, bElE di maamEni walawala ŋEi kulo mEni keke ɓa.

Dɔn ŋoo bouhwweelE kɔu lɔɔli 25

Kolo a wala kE ŋei, ɔn a pElEma, kolo hwaa kpE ŋei, kalanənnaa a jɔɔɔɔ, a pɔɔ, a wala kEti mEni ta kpEli a pElEma, yi hwa pEli gbɔɔmu, maala kaa ŋei yi maakpɔmaa ə ɓo.

Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔɔɔɔ. Gbɔmaa ti a pEli kEi logele ɓa, ə make a wElilon.

Dɔn ŋoo bouhwweelE kɔu mEida 26

Maala kaa nukele yei di jutɔ. Jutɔ ti hɔɔɔ hwə ma, yi kpɔ hwilən maakwEli kɔwɔɔɔɔ ɓa. MaanE kolo maakwEli lakwəli ə kE kEna kəle. MaanE lakwəli kEnE kEE laa ə kE kEnaa kəle tɔwɔ, nui lɔpe gE hwaŋa a kE ŋei.

MaakwEli ŋun ma ya ɓaa ə nukan holoon naa ɓo, ə dɔɔ gaa ŋəi yEnE yii hu maawiyE. Ya ɓə maanE ə wooman, ŋEimaa hwEli, da wElEkEmaa di lɔ lɔi kəle lowai, huwu ŋaa kəle lowai ə gE liila ə kE diyEi.

Maala kaa a longaanuaan yei di di lɔni hutɔ pələ lEn.

Dɔn ŋoo bouhwweelE kɔumEihweelE 27

Maala kaa nukele yei ə gEti kE nɔi ŋɔɔ tɛtɔwɔ laa kpaalə mEi, ə pElima ə dɔɔ kulo.

Maala kaa nukele yei bElihEn, gulohEn, maa ə kɔɔɔ.

Dɔn ŋoo bouhwweelE kɔumEihaaɓa 28

Maala kaa nukele yei, ə gEtikE, yE dɔn ŋooŋaa ŋEi ɓo di lE di kpaalə mEi.

Dɔn ŋoo bouhwweelE kɔu mEinaan 29

Nu yaakpEli gEti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔɔɔɔ gbɔmaa yii ti ɓə a pEli ŋɔɔ nukan naa laakuloi a nele.

Tɔɔi gaa nu yei yEnEyii hu da ŋɔɔ lEgbɔɓa laa, maala keke hɔɔɔɔɔ ŋEn lɔ gaama, ya ɓaa a məlaa diwEi kɔwɔɔɔ, kpɔmaa yii hu yi hulu mEni hwə laa.

Maala ŋaa ti da lEgbɔɓa ŋaa ti, gE pələ hwa pEli kEi a juwu takpEli yi yEnE keke puɔ geɓa hwə mo li.

Dɔn ŋoo bouhaaɓa 30

Kpalə ta kpEli hwə laa yi a pEli dɔn ŋaa ŋEi maamEni piliju, yE nu kɔɔ kɔ gaa ŋei yEnEyii hu da ŋɔɔ lEgbɔɓa laa kuloi ŋei: yE ə kE a lɔi, a kpɔn, ə make gu tɛitEi.